

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

 Google Scholar

 zenodo

 OpenAIRE

**« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI » NOMLI
ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 2020 YIL 2-MART KUNGI «ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YILI»DA AMALGA OSHIRISHGA OID DAVLAT DASTURI TO'G'RISIDA»GI FARMONIDA KO'ZDA TUTILGAN VAZIFALARNI IJROSINI TA'MINLASH MAQSADIDA «INNOVATIVE WORLD» MCHJ TOMONIDAN TA'SIS ETILGAN «ORIENTAL JOURNAL ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY JOURNAL (OJAMR)» ILMIY-USLUBIY JURNALINING (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI ADMINISTRATSIYASI HUZURIDAGI AXBOROT VA OMMAVIY KOMMUNIKASIYALARNI RIVOJLANTIRISH AGENTLIGINING 138572-SONLI GUVOHNOMA HAMDA ISSN 3030-3079) "ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI" NOMLI ILMIY, MASOFAVIY RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYASINI E'LON QILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMI ZENODO, OPEN AIRE, OPEN ACCESS VA INTERNET ARCHIVE BAZALARIDA INDEKSLANADI. KONFERENSIYA TO'PLAMIGA DOI RAQAMI BERILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMIGA QUYIDAGI YO'NALISHLAR BO'YICHA MAQOLALAR QABUL QILADI:

1. ANIQ FANLAR
2. TABIIY FANLAR
3. TEXNIKA FANLARI
4. PEDAGOGIKA FANLARI
5. IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
6. TIBBIYOT FANLARI
7. IQTISOD FANLARI
8. QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

ESLATMA! KONFERENSIYA MATERIALLARI TO'PLAMIGA KIRITILGAN MAQOLALARDAGI RAQAMLAR, MA'LUMOTLAR HAQQONIYLIGIGA VA KELTIRILGAN IQTIBOSLAR TO'G'RILIGIGA MUALLIFLAR SHAXSAN JAVOBGARDIRLAR.

TASVIRIY SAN'ATNING PAYDO BO'LISH TARIXI**Adxamova Oltinoy Rafiqjon qizi**

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Tasviriy san'at yo'nalishi 1-bosqich magistranti

oltinoyadhamova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at fanining paydo bo'lishi, rivojlanish jarayonlari, tarixiy bosqichlari va uning jamiyatdagi roli tahlil qilinadi. Tasviriy san'atning ilk shakllari insoniyat tarixining qadimgi davrlariga borib taqaladi. Maqolada tasviriy san'atning rivojlanishiga ta'sir qilgan omillar, uni o'rganishning metodologiyasi, va tasviriy san'at ta'limining shakllanishi haqida so'z boradi. Maqola tasviriy san'atning ilmiy fan sifatida shakllanishi va uning jamiyatdagi ahamiyatini o'rganishga qaratilgan.

Kalit So'zlar: Tasviriy san'at, tarix, madaniyat, san'at tarixi, tasviriy san'at ta'limi, qadimiy san'at, san'atning rivojlanishi, estetik ta'lim, o'quv metodikasi, san'at fanining paydo bo'lishi.

Аннотация: В статье анализируется зарождение искусствоведческой науки, процессы ее развития, исторические этапы и ее роль в обществе. Первые формы изобразительного искусства восходят к древнейшим временам человеческой истории. В статье рассматриваются факторы, повлиявшие на развитие изобразительного искусства, методологию его изучения, формирование художественного образования. Целью статьи является изучение становления изобразительного искусства как научной дисциплины и его значения в обществе.

Ключевые слова: изобразительное искусство, история, культура, история искусства, изобразительное образование, древнее искусство, развитие искусства, эстетическое воспитание, педагогическая методика, художественное зарождение науки.

Abstract: This article analyzes the emergence of fine arts science, development processes, historical stages and its role in society. The first forms of fine art go back to the ancient times of human history. The article discusses the factors that influenced the development of fine art, the methodology of its study, and the formation of fine art education. The article aims to study the formation of fine art as a scientific discipline and its importance in society.

Keywords: Fine art, history, culture, history of art, fine art education, ancient art, development of art, aesthetic education, educational methodology, art emergence of science.

KIRISH

Tasviriy san'at - insoniyatning eng qadimiy va rivojlanish jarayonida muhim rol o'ynagan sohalaridan biridir. Tasviriy san'at asosan rasm, haykaltaroshlik, grafika, va boshqa turdagi vizual ifodalar orqali hissiyot va g'oyalarni tasvirlashni maqsad qiladi. Uning paydo bo'lishi insoniyat tarixining ilk bosqichlariga borib taqaladi. O'zining tarixiy rivojlanish jarayonida tasviriy san'at jamiyatning estetik va madaniy qadriyatlarini ifodalashga xizmat qilib kelgan. Bugungi kunda tasviriy san'at nafaqat insonning ichki dunyosini aks ettirish, balki ilmiy va madaniy tadqiqotlar olib borishning bir vositasi sifatida ham qaraladi. Ushbu maqola tasviriy san'at fanining tarixini o'rganadi, uning ilmiy tushunchalarini shakllantiradi va tasviriy san'at ta'limining rivojlanishiga alohida e'tibor qaratadi.

1. Tasviriy san'atning ilk shakllari va paydo bo'lishi

Tasviriy san'atning boshlanishi odamzodning qadimgi tarixiga, ayniqsa, tosh davriga borib taqaladi. Boshida tasviriy san'atning eng asosiy shakli bo'lib, odamlar yirtqich hayvonlar, tabiat va turmush tarzi bilan bog'liq tasvirlarni toshga, g'or devorlariga chizganlar. Bunday tasvirlar qadimgi yirtqichlarning ovlanishi yoki tabiiy jarayonlarning tasvirini aks ettirgan.

2. Klassik davrda tasviriy san'at

Klassik davrda, ya'ni Yunoniston va Rim imperiyasining tarixi davomida tasviriy san'at rivojlanishning yuqori cho'qqisiga chiqqan. Yunonlar tasviriy san'atni o'zlarining falsafiy va estetik qarashlariga asoslanib rivojlantirganlar. Ularning asosiy maqsadi insonni go'zallik va mukammallik orqali ifodalash edi. Rim esa Yunon san'atini o'zlashtirib, uni yangi shakllar va uslublar bilan boyitdi.

3. O'rta asrlar va tasviriy san'at

O'rta asrlarda tasviriy san'at asosan diniy mavzularni aks ettirgan. Xristianlikning keng tarqalishi tasviriy san'atda diniy ikonalar va freskalar yaratishga olib keldi. Shuningdek, gotika va romanskalar uslublari san'atda alohida o'rin tutgan. Renessans davrida san'atda yangilanish va tiklanish yuz berdi. Insonning yuksak qadriyatlari, ilm-fan va tabiatga bo'lgan qiziqishlar tasviriy san'atda aks etib, ular yanada erkin va tabiiy ifodalana boshladi. Leonardo da Vinchi, Michelangelo, va Rafael kabi rassomlar o'z asarlari orqali tasviriy san'atni yangi bosqichga olib chiqishdi.

4. Modernizm va zamonaviy tasviriy san'at

XX asrda tasviriy san'atda yangi yondoshuvlar, uslublar va texnologiyalar paydo bo'ldi. Impressionizm, ekspressionizm, kubizm, dadaizm va surrealizm kabi yo'nalishlar san'atning rivojlanishida muhim o'rin tutdi. Bu davrda tasviriy san'at ilmiy va ijtimoiy jarayonlar bilan chambarchas bog'langan.

4.1. Impressionizm va Ekspressionizm

Impressionist rassomlar tabiatni va kundalik hayotni yoritish uchun yangi ranglar va yoritish usullarini qo'lladilar. Ekspressionizm esa insonning ichki his-tuyg'ularini ifodalashga qaratildi. Surrealizm san'atda anglangan va anglanmagan ongni birlashtirishga harakat qilgan. Postmodernizm esa tasviriy san'atda eski an'analarni tanqid qilib, yangi ifoda vositalarini izlashni davom ettirdi.

5. Tasviriy San'atning Ilmiy Fan Sifatida Shakllanishi

Tasviriy san'at asosan amaliyot va ijodiy jarayon sifatida rivojlangan bo'lsa-da, XIX asrda san'at tarixining ilmiy fani sifatida rivojlana boshladi. Tasviriy san'at ta'limi va san'at tarixi bo'yicha dastlabki ilmiy izlanishlar ham shu davrga to'g'ri keladi. Tasviriy san'at fani insoniyat tarixida qadim zamonlardan boshlab, turli davrlar va madaniyatlarda rivojlanib kelgan. U nafaqat estetik ifodaning vositasi, balki ijtimoiy, diniy va madaniy qadriyatlarni aks ettirgan va ifodalagan. Tasviriy san'atning ilmiy fan sifatida shakllanishi, uning nafaqat amaliy, balki ilmiy tadqiqotlarga ham asoslanishiga olib keldi. Bugungi kunda tasviriy san'at nafaqat san'atshunoslar uchun, balki keng omma uchun ham qiziqarli va o'rganilishi lozim bo'lgan soha hisoblanadi. Tasviriy san'at – bu insonning estetik his-tuyg'ularini va ijodiy fikrlarini ifodalash uchun turli vositalardan, texnikalardan va usullardan foydalanadigan san'atning bir turi. Tasviriy san'atda asosan vizual vositalar, ya'ni rasm, chizma, ranglar, shakllar, kompozitsiya, tekstura, materiallar va boshqa tasviriy elementlar ishlatiladi. Bu turdagi san'at, ko'pincha tabiatan estetik va hissiy ifodalanishni maqsad qilgan bo'lib, insonning ichki dunyosini yoki tashqi olamni vizual tarzda aks ettiradi.

Tasviriy san'atning asosiy turlari:

1. Rasm (Peyzaj, portret, figura va b.): Tasviriy san'atning eng mashhur shakllaridan biri. Rasmda ranglar, soyalar, va turli materiallardan foydalanib, ijodiy tasavvurlar ifodalanadi. Rasmda ijodkor tashqi dunyo yoki ichki his-tuyg'ularini aks ettirishga intiladi.
2. Chizma: Rasmga qaraganda aniqroq va kamroq rangli bo'lib, asosan chizg'ilar va nuqtalar orqali ifodalangan san'at shaklidir. Chizmalar ko'pincha tasvirning shaklini yoki kompozitsiyasini yaratishda ishlatiladi.
3. Grafika: Bu turdagi san'at asarlarini yaratishda, asosan matbaa va bosma texnologiyalardan foydalaniladi. Grafik san'ati ichiga ofset, linografiya, xattotlik kabi yo'nalishlar kiradi.
4. Skulptura (Haykaltaroshlik): Uch o'lchamli shakllar bilan ishlashni o'z ichiga oladi. Skulptura ham shakl, rang, va materiallarning kombinatsiyasini o'zida aks ettiradi.

5. Kollaj: Turli materiallar va vositalarni birlashtirish orqali yaratilgan tasviriy asar. Kollajda qog'ozlar, matolar, fotosuratlar va boshqa materiallar birlashtiriladi.
6. Dijital san'at: Texnologiya yordamida yaratilgan san'at asarlari. Kompyuter grafikasi, vektorli dizayn, 3D modellashtirish va boshqa raqamli texnologiyalarni o'z ichiga oladi.

Tasviriy san'atning asosiy elementlari:

1. Rang: Rang tasviriy san'atda hissiy ta'sir va estetik ifodalanishda muhim rol o'ynaydi. Ranglarning turli kombinatsiyasi, ranglar palitrasining ishlatilishi san'at asarini jonlantiradi.
2. Kompozitsiya: Tasviriy san'atda kompozitsiya – bu barcha elementlarning o'zaro joylashuvi va tashkil etilishi. Yaxshi kompozitsiya asarlarni diqqat bilan tomosha qilishga va ularning ma'nosini anglashga yordam beradi.
3. Chiziq: Chiziqlar – bu tasviriy san'atning asosiy vositalaridan biri. Chiziqlar orqali shakllar, strukturaviy detallar va kompozitsion elementlar yaratiladi.
4. Tekstura: Tasviriy san'atda tekstura – bu yuzaning tuzilishi va materiali haqidagi taassurotni beradi. Rasmda bu faktura ranglar va chiziqlar orqali ifodalanadi.
5. Shakl: Shakl – bu tasviriy san'atda ko'rinadigan asosiy elementlardan biridir. Asarlarning shakli yoki geometrik tuzilishi ko'pincha kompozitsiya va ma'noni ta'sirchan qiladi.
6. Proportsiya: San'atda proportsiyalar, ya'ni tasvirning o'lchamlari o'rtasidagi munosabat, asarlarning to'liqligini va balansini ta'minlaydi. Tasviriy san'at nafaqat estetik zavq olishni ta'minlabgina qolmay, balki jamiyatning madaniy, tarixiy va siyosiy o'zgarishlarini aks ettiradi. Tasviriy san'at orqali odamlar o'z fikrlarini, hissiyotlarini va qarashlarini ifodalashadi. Ayniqsa, san'at tarixida muhim voqealar yoki ijtimoiy hollar tasviriy san'at asarlari orqali yodgorlik sifatida saqlanib qoladi. Tasviriy san'at nafaqat ijodiy rivojlanishga, balki o'quvchilarda estetik tushunchalar, ijodiy fikrlash va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tasviriy san'at fanini o'qitishda kreativ metodlarni qo'llash o'quvchilarni nafaqat san'at texnikalariga o'rgatadi, balki ularga o'zini ifodalashning yangi yo'llarini ko'rsatadi. Bu o'quvchilarga yangi g'oyalarni yaratish va o'z shaxsiy ijodiy dunyosini qurishga yordam beradi.

Tasviriy san'atga bo'lgan yondoshuvlar, o'quvchilarning o'zlariga xos san'at shakllarini yaratishga va ularni kengroq kontekstda tushunishga imkon yaratadi. Shuning uchun tasviriy san'at ta'limi, shuningdek, o'quvchilarda

tanqidiy fikrlashni, ijodiy qarorlar qabul qilishni va san'at orqali boshqalarga tushuncha berishni rivojlantiradi.

XULOSA

Tasviriy san'at – bu insoniyatning eng qadimiy va o'ziga xos ifoda vositalaridan biri bo'lib, u estetik va hissiy tajribalarni aks ettirish uchun turli vositalardan foydalanadi. Tasviriy san'at o'zining xilma-xil turlari, texnikalari va usullari bilan jamiyatni va insonni tushunishga yordam beradi. San'at ta'limi va kreativ metodlarning qo'llanilishi esa o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Gombrich, E. H. (2006). **The Story of Art**. Phaidon Press.
2. Janson, H. W. (2012). **History of Art**. Pearson Education.
3. Arnheim, R. (1969). **Visual Thinking**. University of California Press.
4. Gombrich, E. H. (2000). **Art and Illusion: A Study in the Psychology of Pictorial Representation**. Phaidon Press.
5. Menzel, D. (2002). **The History of Art**. Harry N. Abrams.

INNOVATIVE
WORLD